

GGY343

BANKACILIK

Dr. Bahşayış FIRATOĞLU

Ankara Üniversitesi UBF Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Bölümü

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Ders Kitabı

Frederic S. Mishkin, **Para, Bankacılık ve Finansal Piyasalar İktisadı** (8. Baskıdan çeviri), Akademi Yayıncılık, 2011

Kaynak kitaplar

İlker Parasız, **Para Teorisi ve Politikası**, Ezgi Kitabevi, 2008
Alptekin Güney, **Banka İşlemleri**, Beta, 2017

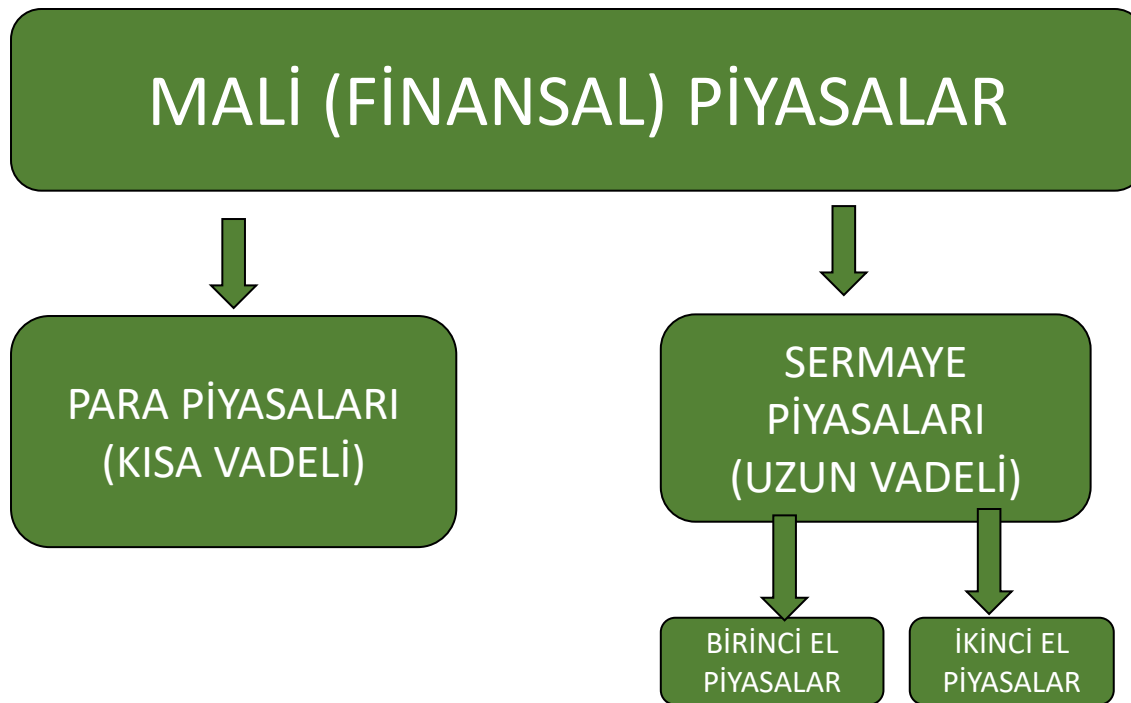

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Yatırım ve tasarruf kararlarının farklı iktisadi birimler tarafından verildiği ekonomilerde fonların fazla verenlerden açık verenlere aktarılması mali piyasalar yoluyla gerçekleştirilir.

Unsurları:

- a) Tasarruf sahipleri (fon arz edenler)
- b) Yatırımcılar/Girişimciler (fon talep edenler)
- c) Yatırım ve finansman araçları
- d) Yardımcı kuruluşlar
- e) Hukuki ve idari düzen

Mali piyasalar, bu piyasada işlem gören finansal ürünlerin vade yapısına göre para ve sermaye piyasaları olarak ikiye ayrılır.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Piyasalar-Fon Arzı

Arz yönü: Fon Fazlası Verenler

Hanehalkı

Şirketler

Devlet

Yabancı yatırımcılar

Kurumsal yatırımcılar

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Talep Yönü: Fon Açığı Verenler

Devlet

Şirketler

Hanehalkı

Yabancı yatırımcılar

Kurumsal yatırımcılar

Fon İhtiyacının Nedeni:

Yatırım ihtiyacı

Gelirleri ve giderleri arasında zaman uyumsuzluğu

Tüketim ihtiyacı

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Piyasalar- Kaynaklar ve İhtiyaçlar

Hanehalkı emeklilik için birikim oluşturup bunu yatırım olarak değerlendirmek istiyor.

Karlı ve belli bir olgunluğa erişmiş olan şirketler nakit fazlasını değerlendirmek istiyor veya belli bir süreliğine nakit fazlası olan şirketler bu fonları nemalandırmak istiyor.

Hızlı büyüyen sektörde çalışan şirketler yeni makine parkı, fabrika veya diğer alanlara yatırım yaparak kapasitesini genişletmek istiyor. Bunun için uzun vadeli sermaye teminine ihtiyaç var.

Şirketler kısa vadeli nakit giriş çıkışlarından kaynaklanan kısa vadeli nakit ihtiyaçlarını gidermek istiyor.

Devlet bütçe açığı nedeniyle borçlanmak istiyor.

Hanehalkı ev, otomobil almak veya tüketime yönelik kredi temin etmek için borçlanmak istiyor.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Sistemde Yer Alan Kurumlar

Para Yaratan Finansal Kurumlar

Para Yaratmayan Finansal Kurumlar

Yarı Finansal Kurumlar

Hizmet Sağlayan Kurumlar

Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Sistemde Yer Alan Kurumlar

Para Yaratan Finansal Kurumlar

Merkez Bankası

Ticari Bankalar

Katılım Bankaları

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Sistemde Yer Alan Kurumlar

Para Yaratmayan Finansal Kurumlar

Yatırım Bankaları-Aracı Kurumlar

Sigortacılık şirketleri

Faktoring ve Forfaiting şirketleri

Finansal Kiralama Şirketleri

Yatırım Fonları

Yatırım Ortaklıkları

Varlık Yönetim Şirketleri

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Sistemde Yer Alan Kurumlar

Yarı Finansal Kurumlar

Sosyal Güvenlik Kurumları

Zorunlu Sigortalar

Emeklilik Şirketleri

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Sistemde Yer Alan Kurumlar

Hizmet Sunan Kurumlar

Borsa İstanbul

Takasbank

Merkezi Kayıt Kuruluşu

Derecelendirme Şirketleri

Değerleme Şirketleri

Bağımsız Denetim Kuruluşları

Yatırımcı Tazmin Merkezi

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Kurumların Sağladığı Fayda

Fon maliyetlerini azaltmak

portföy yönetimi, piyasa araştırması, finansal analiz ve yatırım faaliyetlerini çok sayıda fon arz eden ve talep edenler adına üstlenerek, maliyet tasarrufu sağlar.

Risk ayarlaması

bir ekonomik birimin tek başına yapamayacağı ölçüde çeşitli finansal varlıklara yatırımlar yaparak risk dağıtımını gerçekleştirebilir.

Vade ayarlaması

kullanılan finansal varlıkların vadelerini farklılaştırmak suretiyle, hem fon sunanların hem de fon talep edenlerin ihtiyaçlarına uygun vade ayarlaması yapar

Finansal danışmanlık hizmeti

piyasa analizi, portföy yönetimi, finansal varlık değerlendirilmesi, firma değerlendirilmesi gibi hizmetler de sunar

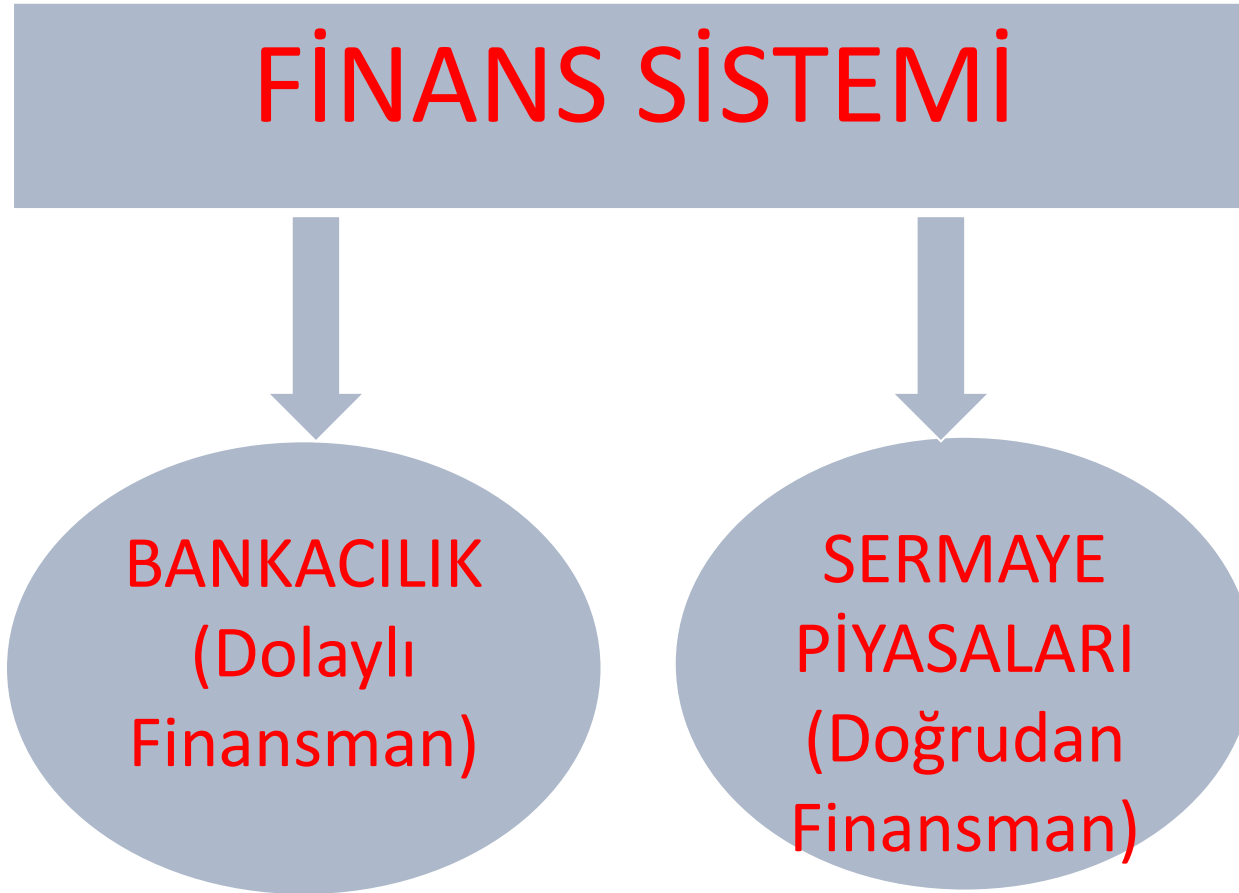
INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Bir diğer ayırım

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finansal Piyasalar- Bankacılık

Dolaylı Finansman

Fon ihtiyacı olan şirketler veya kişiler, bankalar aracılığıyla fon temin edenlerden dolaylı olarak borçlanmaktadır.

Tasarruf sahipleri fonlarını bankalara mevduat olarak yatırmaktadırlar. Bu bankanın yatırımcıya karşı sorumluluğu olmaktadır.

Bankalar, topladıkları mevduatları kendilerine kredi almak için başvuran şirketlere ve kişilere, kendi yaptığı finansal değerlendirmeler çerçevesinde kredi olarak dağıtmaktadır.

Tasarruf sahipleri fonlarının hangi şirketlere ve kişilere kredi olarak verildiği konusunda bilgi sahibi değildir.

Bankalar kamunun denetimi altında olan kuruluşlar olup, devlet belli bir miktara kadar mevduat garantisi vermektedir.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Doğrudan Finansman

Fon ihtiyacı içinde olan şirketler, doğrudan finans piyasalarında yatırımcılara menkul kıymet satarak fon temin ederler. Satılan menkul kıymetler, o şirketlerin varlık ve gelirleri üzerinde, satın alan kişiye doğrudan hak sağlamaktadır.

Şirketler tahvil, pay gibi menkul kıymetler ihraç etmekte, yatırımcılar kendi yaptıkları finansal analiz çerçevesinde şirketlerin menkul kıymetlerine yatırım yapmaktadırlar.

Yatırımcılar doğrudan şirketin riskini üstlenmektedirler.

Ayrıca menkul kıymet ve şirket seçerken de tasarruflarının nasıl değerlendirileceğine yönelik sorumluluk üstlenmektedir.

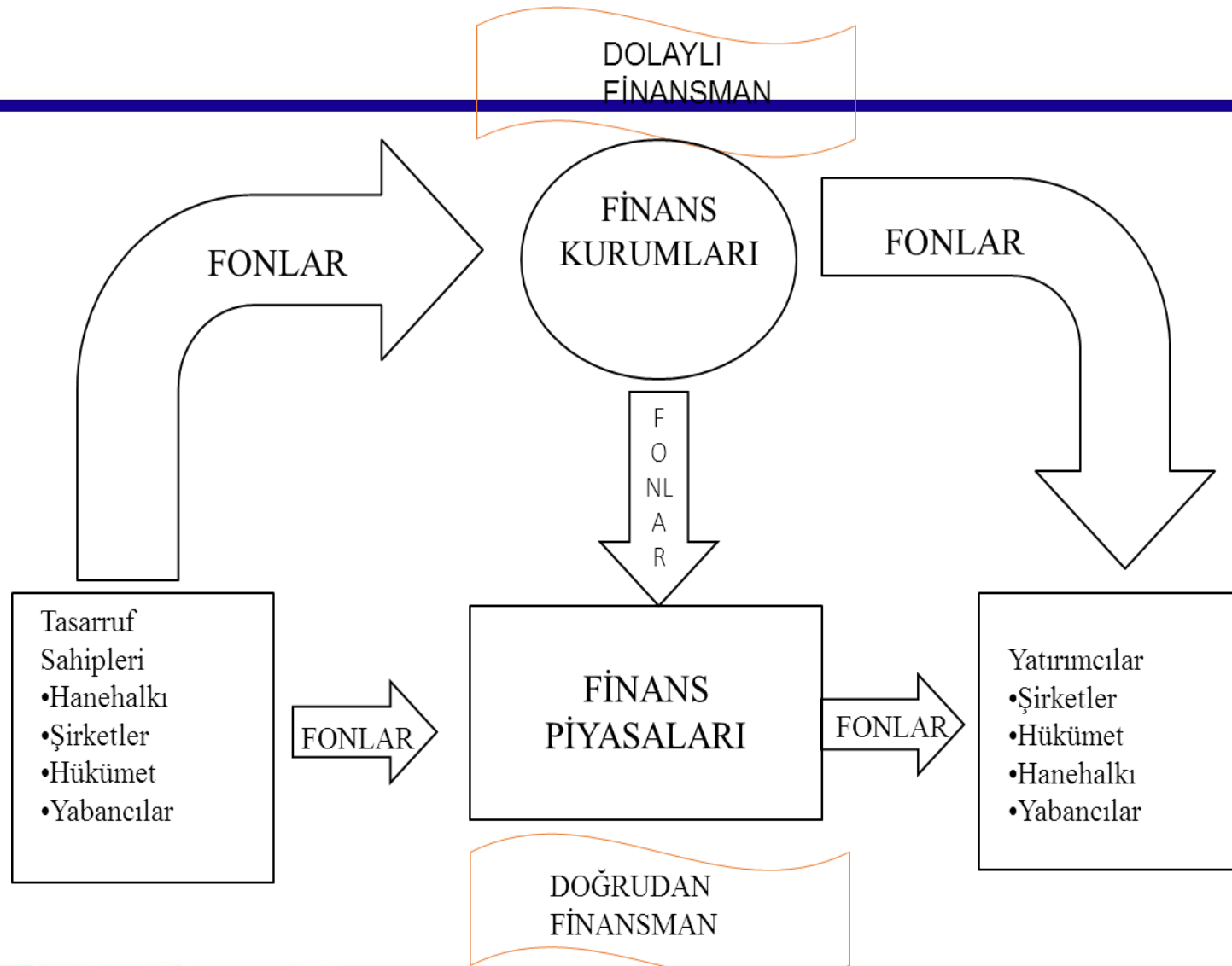
INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Para Piyasaları

Kısa vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasaya "para piyasası" denir. Para piyasasının tipik özelliği kısa vadeli fonlardan oluşması ve vadenin genellikle bir yılı aşmamasıdır.

Para piyasalarında kısa vadeli likidite fazlası olanlarla, kısa vadeli likidite açığı olanlar karşı karşıya gelir. Likidite fazlası olanlar, tasarrufları karşılığında bir ödül yani faiz talep ederler, likidite açığı olanlar ise tasarruf açığını belli bir bedel, yani faiz ödeyerek karşılarlar.

ARAÇLAR: Para/kredi, döviz, repo-ters repo ve bir yıla kadar vadeli menkul kıymetler (Hazine bonusu gibi).

KAYNAKLAR: Mevduat, bankaların diğer finansal araçlar yolu ile borçlanması

GENEL KULLANIM YERİ: Dönen varlıkların finansmanı

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Sermaye Piyasaları

En genel tanımıyla, orta ve uzun vadeli fon arz ve talebinin karşılaştığı piyasalardır.

Bir yıldan uzun vadeli finansal varlıkların işlem gördüğü piyasalar sermaye piyasası olarak adlandırılır.

Doğrudan fonlamanın yapıldığı piyasalardır. Şirketler sermaye ihtiyaçlarını doğrudan borç verenden sağlar.

ARAÇLAR: Pay, tahvil gibi menkul kıymetlerdir.

KAYNAKLAR: Hanehalkı tasarrufları (bireysel yatırımcılar), kurumsal yatırımcı/tüzel kişi fonları, yabancı yatırımcılar/fonlar

GENEL KULLANIM YERİ: Bina, makine ve teçhizat gibi duran varlıkların finansmanı.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

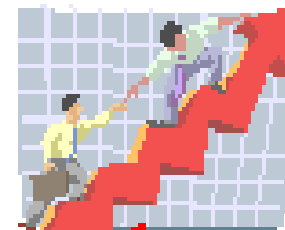
RICS

Yatırımcılar

Girişimciler

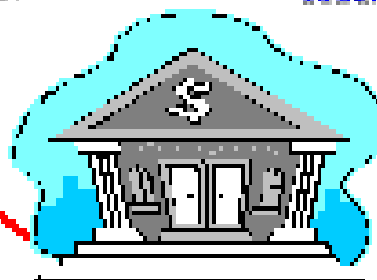
Sermaye Piyasası

Yatırımlar

Orta-Uzun
Vadeli Fonlar

Getiri

Hisse Senedi
Bono-Tahvil

Araç Kuruluşlar

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

BİRİNCİL PİYASALAR

Tahsisli Satış

Belli Yatırımcılara

Halka Arz

Sermaye piyasası araçlarının satın alınması için her türlü yoldan yapılan **genel** bir çağrıyı ve bu çağrı devamında gerçekleştirilen satışı ifade eder.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Sermaye Piyasaları

İKİNCİL PİYASALAR

Daha önceden birincil piyasalarda yatırımcıya satılmış kıymetlerin yatırımcılar arasında alınıp satıldığı piyasalardır.

Yatırımcılara likidite sağlar.

Organize piyasalar - Borsalar (BİST, NYSE, LSE...)

Tezgah üst piyasalar

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Sermaye Piyasaları

Şirketler **birincil piyasalarda** yapılan ilk ihraçta **fon temin** etmektedir
İkincil piyasalarda yapılan işlemlerde şirketler finansman temin etmez.

İkincil piyasanın önemi:

Likidite

İkinci el piyasalar yatırımcılara birinci el piyasada satın aldıkları menkul kıymetleri satabilme imkanı tanıyarak birinci el piyasayı desteklemektedir.

Fiyatlama

İkinci el piyasaların diğer önemli görevi, menkul kıymetlerin şirketlerde ve ekonomideki gelişmelere göre fiyatlanmasıdır.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Sermaye Piyasaları

Borçlanma piyasaları

Tahvil, finansman bonosu gibi borçlanma araçları ihraç edilmekte ve ikinci el piyasalarda işlem görmektedir. Borçlanma araçları satın alanlara dönemsel faiz getirisi ve vade sonunda da anaparanın geri ödenmesini sağlamaktadır.

Pay piyasaları

Pay ve benzerlerinin ihraç edildiği ve ikinci el piyasalarda işlem gördüğü piyasalardır. Pay, şirketin kar payına ve yönetimine katılma hakkı sağlamaktadır.

Türev piyasalar

Önceden belirlenmiş sabit bir getirisi olmayan türev enstrümanların işlem gördüğü piyasalardır. Başka finansal araçlar, değerli madenler, mallar, döviz kurları ve finansal endeksler üzerine yapılmaktadır. Spekülasyon veya korunma amacıyla kullanılmaktadırlar.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finans Piyasalarında Düzenleme ve Düzenleyici Kuruluşlar

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Finans Piyasalarında Düzenleme

Düzenleme aslında piyasa mekanizmasına yapılan bir müdahaledir!

Serbest piyasa istiyoruz

Çelişki yok mu?

Neden finans piyasalarında düzenlemeler-hem de çok sıkı olabilen düzenlemeler- kabul görüyor?

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Düzenleme Nedenleri

Dışsallıklar

Dışsallıklar finans kurumları batarsa, bunların batmalarından kaynaklanan maliyetlerin, banka sahiplerinin ve kreditorlerinin zararlarını aşarak tüm topluma maliyet yüklemesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Bu durum özellikle sistemik açıdan önemli finans kurumlarında ortaya çıkmaktadır.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Düzenleme Nedenleri

Piyasa yetersizlikleri ve başarısızlıkları

- Yatırımcıların yeterince bilgili olmaması,
- Finans kurumları ve yatırımcılar arasında bilgi asimetrisi bulunması,
- Vekalet maliyetleri (agency cost), yatırımcının aleyhine kullanılmasına yol açabilir,
- Asil-vekil problemleri ve çıkar çatışmaları,
- Belirli bir kalitenin sağlanmasına yönelik problemler
- Küçük yatırımcıların finans kurumlarının sağlığını değerlendirme olanaklarının bulunmaması,
- Küçük yatırımcıların finans ürünlerinin teknik yönlerini değerlendirememesi,

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Düzenleme Nedenleri

Finans kurumlarının gözetimi

Yatırımcıların finans kurumlarıyla yaptıkları sözleşmelerin uzun dönemli olması nedeniyle, finans kurumlarının devamlı olarak izlenmesi gerekmektedir. Yatırımcıların finans kurumlarını gözetim ve izleme gibi bir fonksiyonu yerine getirme imkanları olmadığından, yatırımcılar lehine düzenleyici kurumlara finans şirketlerinin hareketlerini izleme görevi verilmektedir.

Yatırımcı güveninin yok olması durumunda yatırımcıların iyi-kötü bakmadan piyasadan çıkması

Bilgi asimetrileri bulunması, yatırımcıların hem iyi hem de kötü ürünler bulunduğunu bilmesine rağmen bunların ayrımını yapabilecek bilgi birikiminin bulunmaması, bazı durumlarda riskten kaçınan yatırımcıların piyasadan tamamen çıkmasına yol açmaktadır. Yatırımcılar iyi ürünler bulunduğunu bilmesine rağmen, kötü bir ürün almanın riski ve yüksek maliyeti nedeniyle hiç bir ürün satın almamaktadır.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Düzenleme Nedenleri

Sistemin kilitlenmesi

Düzenleyici kuruluşların yokluğunda finans kurumları yatırımcıların çıkarlarının aleyhine hareket etmeye yönelebilirler (Banker krizi, Titan Zinciri krizi gibi).

Finans kurumları bir düzenleyici kurumun bulunmadığı durumda yatırımcıların çıkarlarını korumaları gerektiğini bilmelerine rağmen, kısa vadeli avantaj sağlamak amacıyla ve rakiplerinin de benzer stratejiler benimseyeceği endişesiyle yatırımcıların çıkarlarının aleyhine davranışlar sergileyebilir.

Düzenleyici kuruluşlar, sisteme yönelik asgari kurallar getirerek bu durumu ortadan kaldırmaktadır.

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Düzenleme

Dikkat edilmesi gereken bir konu

Ahlaki çöküntü

Finans kurumlarına devletin sağladığı olanakların yarattığı bir ahlaki çöküntü riski bulunmaktadır.

Devletin finans piyasalarına sağladığı güvenceler hem finans kurumları hem de yatırımcılar açısından ahlaki çöküntü riskini beraberinde getirmektedir. Örneğin son borç sağlayıcısının bulunması bankaların daha yüksek riskler almasını beraberinde getirebilir.

Finans Piyasalarında Düzenleme

Bankacılık – dolaylı finansman

Kurumların sağlamlığına odaklanma

Sermaye Yeterliliği vs.

Mevduat sahiplerinin korunması

Sermaye Piyasaları – doğrudan finansman

Piyasaya bilgi akışı

Kamuyu aydınlatma

Menkul kıymet sahiplerinin korunması

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Türkiye’de Finansal Düzenleme ile ilgili Kuruluşlar

Bağımsız düzenleyici kurumlar

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (1999)

Sermaye Piyasası Kurulu (1982)

Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (2003 özerklik-2005 düzenleme yetkisi)

Düzenleme yapan diğer kurumlar

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası – *para ve kredi piyasası, kambiyo, dış ticaret, ödeme sistemleri*

Hazine ve Maliye Bakanlığı – *kamu maliyesi, sigortacılık*

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

Türkiye’de Finansal Düzenlemeler

Bankacılık

5411 sayılı Bankacılık Kanunu (2005)

Merkez Bankası

1211 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu (1970)

6493 sayılı Ödeme Ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri Ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun (2013)

Sermaye Piyasaları

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu (2012)

Sigortacılık

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu (2007)

INTERNATIONAL
VALUATION
STANDARDS
COUNCIL

RICS

